

Vytí vlků je v poslední době slyšet na Dokesku často. Foto: Karel Brož

vlka je geneticky diferencována od horských populací s výskytem v Karpatech. Další detaily historie naší smečky jsou zkoumány ve spolupráci s německými a polskými kolegy, vzorky budou samozřejmě i nadále odebírány a analyzovány. Výskyt vlků je (snad i díky intenzivní kampani v médiích) většinou vnímán spíše pozitivně, což ovšem neznamená, že by byl bez problémů. V případě větší části

Jeden z prvních snímků vlčete pořízených fotopastmi na přelomu července a srpna 2014.

území, kde se smečka pohybuje, se jedná o pozemky, na kterých hospodaří Vojenské lesy a statky, s. p., které zde také provozují myslivost. Proto je zde situace o něco lepší než v jiných částech státu, jak z pohledu možného zjištění pytláctví (je zde větší kontrola v terénu než jinde), tak i z důvodu, že zde myslivost provozuje subjekt mající na starosti i hospodaření v lesích, pro které jsou vlci přínosem. Přesto se zde vyskytly problémy i rozdílné pohledy na existenci vlčí smečky i s ohledem na množství stržené zvěře. Ještě méně příznivá situace by nastala v případě napadení zvěře v blízkých oborách (Velký Dub v CHKO, Židlov mimo CHKO).

Smečka se pohybuje i mimo území bývalého vojenského výcvikového prostoru Ralsko. Severozápadně od Bělé pod Bezdězem byl její výskyt potvrzen fotopastí nainstalovanou členy mysliveckého sdružení již těsně mimo území CHKO. Zde měla smečka s největší pravděpodobností na svědomí stržení několika kusů daňčí a srnčí zvěře. I přes počáteční silně negativní ohlasy (i díky reportáži jedné z televizních stanic) se podařilo vzájemným jednáním situaci z pohledu vlků uklidnit a navázat oboustrannou spolupráci a výměnu informací o pohybu vlků.

Zdroje

- Andreska J. (2013): Velké šelmy a jejich vyhubení v českých zemích. *Veronica*. 27, 4: 6–7.
- Bartošová D. & Kutal M. (2014): Obtížný návrat vlků do České republiky. *Ochrana přírody*. 69, 3: 34–37.

Na Štědrý den byl poprvé zaznamenán útok vlků na hospodářská zvířata. Smečka zabila jednu ovci v blízkosti Novozámeckého rybníka. Podle stavu nalezených ostatků zvířete byli vlci zřejmě vyrušení. Vlastník zvířete požádal včas o náhradu škody.

Co přinese rok 2015?

Začátkem ledna pozoroval 2 vlky a následně stopy 5 vlků i člen mysliveckého sdružení u části obce Bezděz (Dvůr). Stopy 5 vlků byly naposledy pozorovány u Břehyňského rybníka 5. 2. 2015 během natáčení reportáže o výskytu vlků. Sněhové podmínky byly koncem zimy nepříznivé, a tak se nepodařilo provést rozsáhlejší monitoring vlků stopováním na sněhové pokrývce. Fotopastem se od února do začátku dubna již nepodařilo zachytit celou smečku (nejvíce 3 vlky 29. 3. 2015).

Uvidíme, co přinese jaro a zda se i v roce 2015 dočkáme dalšího rozmnožování vlků. Informace o výskytu vlků jsou v případě zjištění zajímavých údajů zveřejňovány na stránkách regionálního pracoviště AOPK ČR, Správy CHKO Kokořínsko – Máchův kraj (<http://kokořinsko.ochranaprirody.cz/sprava-informuje/aktuality1/>) a obvykle i v aktualitách AOPK ČR.

Na snímku vlčete ze září je patrný rozdíl ve velikosti a mohutnosti ve srovnání s předchozím snímkem. Na podzim a v zimě již nebylo možné na záznamech z fotopastí poznat rozdíl od dospělého vlka.

Zimoviště netopýrů v nekrasových jeskyních

Jiří Rejl, Roman Mlejnek

Zimující netopýři na území České republiky využívají především různých podzemních prostor. Často se jedná o sklepy, štoly, chodby, historická opevnění nebo krasové a nekrasové jeskyně. Nejpočetnější zimoviště nalezneme v krasových jeskyních. Tato skutečnost je dána především velikostí podzemních prostor, teplotními poměry a reliéfem stěn a stropů. Oproti nim jsou nekrasové (pseudokrasové) jeskyně, dalo by se říci, jen „chudé příbuzné“.

Přesto i v nekrasových jeskyních jsou na území ČR významná zimoviště. Autoři se aktivně věnují sledování pseudokrasových oblastí, především v oblasti východních Čech, kde se jim podařilo objevit několik nových zimovišť (např. jeskyně Na Svinčici). Své výsledky porovnávají s publikovanými daty o výskytu netopýrů, kterých je však z oblasti pseudokrasových jeskyní poskrovnu. Zde uvádíme zimoviště, která patří k nejzajímavějším z nich.

Zimující vrápenci malí v jeskyni Krtola. Foto: Jiří Rejl

Netopýr velký je dalším druhem pravidelně zimujícím v nekrasových jeskyních. Foto: Jiří Rejl

Svitavská pahorkatina

Svitavská pahorkatina je geomorfologický celek, ve kterém se nachází nejvíce tzv. pseu-dokrasových zimovišť. Jsou zde jeskyně, kde zimují stovky netopýrů, ale také pouze jednotlivé kusy.

Nejvýznamnějším zimovištěm v tomto území je bezesporu Jeskyně U Horního Újezdu (také Na Cíkovské stráni, Koňská díra, Drábkova, Propadlisko). Jeskyně se nachází mezi obce-mi Horní Újezd a Cíkov, nad pravou hranou údolí říčky Desná, asi 18 km severovýchodně od Svitav. Jedná se o jeskyni puklinového typu, která je vytvořena v opuce. Vstupní propast hluboká 8 m přechází ve spodní části v horizontální chodbu asi 15 m dlouhou a maximálně 3 m širokou. Na jižním konci navazuje na chodbu další úzká propast, která tvoří spodní patro celého systému. Celková hloubka činí 28 m. Dosud zde bylo zjištěno 10 zimujících druhů netopýrů. Nejpočetnějším je zde vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*), jehož početnost v posledních letech dosahuje 350 až 400 kusů. Nepravidelně a v malém počtu zde dále zimuje: netopýr vel-ký (*Myotis myotis*), n. velkouchý (*M. bechstei-ni*), n. řasnatý (*M. nattereri*), n. brvitý (*M. emar-ginatus*), n. vodní (*M. daubentoni*), n. vousatý (*M. mystacinus*), n. Brandtův (*M. brandtii*), n. ušatý (*Plecotus auritus*) a n. dlouhouchý (*P. austriacus*). Tato jeskyně byla oprávněně zařazena mezi evropsky významné lokality. Dalším významným zimovištěm je jesky-ně Bětník (U Ouhlířů, U Popovce). Lokalitu nalezneme přibližně 750 m severozápadně

n. řasnatý, n. brvitý, n. vodní, n. vousatý a n. uša-tý zimují nepravidelně v jednotlivých kusech. Jeskyně Čertovy díry leží v okrese Svitavy, v levém svahu údolí Bělského potoka mezi obcemi Brněnec a Bělá nad Svitavou. Jedná se o rozsedlinovou jeskyni v opuce, která je tvoře-na systémem převážně úzkých prostor o cel-kové délce asi 110 m. Pravidelně zde zimuje 5 druhů (vrápenec malý, netopýr velký, n. řasna-tý, n. brvitý a n. vousatý). Dalšími, méně významnými zimovišti v rámci Svitavské pahorkatiny jsou jeskyně Pivnická, Průvanová, U Lanšperka, Pod mariánským obrazem a jeskyně V Podskale.

Moravskoslezské Beskydy

Moravskoslezské Beskydy jsou dalším geomor-fologickým celkem s výskytem nekrasových jeskyní, kterých netopýři využívají k zimování. Nejvýznamnějším zimovištěm je beze-sporu Kněhyňská jeskyně na jižním svahu Kněhyňského hřebenu. Vertikální rozsedlinová jeskyně byla vytvořena svahovými procesy ve flyšových pískovcích. Vstup tvoří otevřená 8 m hluboká propáстка, která ústí ve vstup-ním dómu, kde se pak jeskynní systém větví na několik částí. Jeskyně stupňovitě klesá různě se křížícími puklinovými chodbami a propást-kami až do hloubky 57,5 m. Celková délka je 280 m. Netopýři zde zimují na stropech, jed-notlivě i v malých skupinách, ve všech částech jeskyně. Nejpočetnějším zimujícím druhem je netopýr velký, jehož početnost se každoročně pohybuje okolo 100 kusů, dále vrápenec malý a netopýr vousatý, každý v početnosti okolo 10 exemplářů. Dalšími pravidelně zimujícími druhy, ale pouze jednotlivě, jsou netopýr brví-tý, n. řasnatý, n. vodní a n. severní (*Eptesicus nilssonii*). Jeskyně Ondrášovy díry se nachází na jižním svahu hřebenu Lukšinec (součást masivu Lysé hory). Vertikální rozsedlinová jeskyně byla vytvořena svahovými procesy ve flyšových pískovcích. Vstup do jeskyně tvoří 4 m hluboká úzká puklinovitá propáстка, jež ústí ve vstupním dómu, ve kterém se jeskynní systém dělí na dvě části. Jeskyně stupňovitě klesá až do hloubky 34,5 m. Celková délka chodeb a dómů, které se nacházejí v několika patrech nad sebou, je 217 m. Nejpočetnějším druhem v jeskyni je netopýr velký. Další druhy zimují již nepravidel-ně. Jedná se o netopýra vousatého, n. brvitého, n. řasnatého, n. vodního a n. ušatého.

Jeskyni Cyrilku nalezneme na jihovýchodním svahu hřebenu Pustevny. Rozsedlinová jeskyně byla vytvořena svahovými procesy ve flyšo-vých pískovcích. Vchod tvoří malý otvor mezi zaklíněnými skalními pískovcovými bloky, který pak vede do nízké plazivky. Vlastní jeskynní systém začíná za třímetrovým kolmým stup-něm, který ústí do nevelkého dómu, ze kterého vybíhají další puklinové chodby tvořící labyrint o délce 370 m. Maximální hloubka jeskyně je 15 m. Početnost zimujících netopýrů dosahuje až 50 kusů. Nejpočetnější je vrápenec malý, dalšími druhy jsou pak netopýr velký, n. řasnatý, n. brvitý, n. vodní, n. vousatý a n. ušatý. Posledním významným zimovištěm v jeskyních Moravskoslezských Beskyd je jeskyně Čertova díra, která se nachází na jihovýchodním svahu hřebenu Čertův mlýn. Vertikální rozsedlinová jeskyně byla vytvořena svahovými procesy ve flyšových pískovcích. Vstup tvoří 4 m hlubo-ká puklinovitá propáстка, která ústí ve vstupním dómu o rozměrech 8x4 m. Za malým průlezem na dně dómu jeskyně pokračuje kaskádovitě úzkou puklinou až do hloubky 30 m. Celková délka jeskyně je 60 m. Nepravidelně zde zimu-je vrápenec malý, netopýr velký, n. řasnatý, n. vodní, n. vousatý a n. ušatý.

Jičínská pahorkatina

Jičínská pahorkatina je dalším geomorfologic-kým celkem s výskytem zimovišť v nekraso-vých jeskyních. Jeskyně Krtola leží přibližně 1,5 km západně od obce Příhrazy. Krtola je pískovcová vrstevní jeskyně se dvěma prosto-rami. S délkou 40 m je nejdelší v Příhrazských skalách. Vzhledem k početnosti vrápence malého – pohybuje se mezi 350 až 400 kusy – je Krtola jedním z nejvýznamnějších zimo-višť na území Českého ráje. Nepravidelně zde v jednotlivých kusech zimuje rovněž netopýr velký, n. vodní, n. brvitý, n. vousatý, n. ušatý a n. černý (*Barbastella barbastellus*). Jeskyně Sklepy pod Troskami se nachází asi 1 km jihovýchodně od zříceniny hradu Trosky. Jedná se o puklinovo-rozsedlinovou jesky-ni, která začíná prostornou kavernou, za níž

Zdroje

→ Michálek B. (2006): Zimoviště netopýrů ve Skryších u Bílé Třešné. *Vespertilio*. 9–10: 229–230.

→ Mlejnek R., Ouhrabka V., Rejl J. (2013): Zajímavá oblast pískovcových jeskyní. *Ochrana přírody*. 4: str. 17.

→ Mrkáček Z., Horáček D. & Jůza M. (2001): Zimoviště netopýrů v Českém ráji. *Vespertilio*. 5: 175–180.

→ Wagner J. (2001): Zimoviště netopýrů v Nížkém a Hrubém Jeseníku, Oderských vrších a Moravskoslezských Beskydách. *Vespertilio*. 5: 287–302.

→ Weidinger K. (2001): Zimoviště netopýrů v oblasti Svitavské pahorkatiny. *Vespertilio*. 5: 303–310.

přechází v plazivku, která se přibližně po 10 m větví do více než 130 m dlouhého podzem-ního systému. Nejpočetnějšími druhy jsou vrápenec malý (okolo 50 kusů) a netopýr velký (okolo 30 kusů). Dalšími zimujícími druhy jsou netopýr vodní, n. řasnatý, n. ušatý, n. severní a n. černý. Jeskyně Na Svinčici se nachází v jižní části Prachovských skal, asi 50 m severovýchodně od vrcholu Svinčice (451 m n. m.). Jde o výraz-ně vertikálně členěnou puklinovo-rozsedlino-vou jeskyni navazující na závrtovou depresi. Celková délka je přibližně 30 m. S hloubkou 15,5 m je pak nejhlubší jeskyní Prachovských skal. Jeskyně Na Svinčici je novým zimoviš-těm; sčítání zde probíhá od roku 2012. Dosud byl zjištěn pouze vrápenec malý – početnost v zimě 2014 dosáhla 59 exemplářů. Dalšími zimovišti v rámci Českého ráje jsou např. jeskyně Hlavatice, Nad Reisovou vyhlíd-kou, jeskyně Lachmanova a jeskyně Kořání. Významným zimovištěm v rámci Jičínské pahorkatiny je ještě jeskyně Skryše. Ta se nachází na severovýchodním temeni Dehtovské horky na Libotovském hřbetu nad Bílou Třešnou. Jde o rozsedlinovu jeskyni, která je tvořena úzkou chodbou o délce 28 m a hloubce 6,5 m. Zjištěn byl zatím pouze vrápenec malý, nejvyšší početnost byla doku-mentována v zimě 2014, a to 69 kusů.

České středohoří

V Českém středohoří se nachází významné zimoviště v jeskyni Loupežnická u Velkého Března. Jde o rozsedlinovou jeskyni, kterou nalezneme na severním svahu Zámeckého vrchu, východně od obce Olešnice. Je dlou-há asi 130 m a hluboká 36 m. Pravidelně zde zimuje několik desítek jedinců vrápence malé-ho, netopýra velkého a n. vodního. Tato jeskyně je zároveň největší jeskyní v neovulkanitech v České republice. Dalšími zimovišti v Českém středohoří jsou jes-kyně Na Špičáku, Trpasličí a V Průčelské rokli 1. V těchto zimovištích zimují jednotlivé kusy vrá-pence malého, netopýra velkého a n. černého.

Broumovská vrchovina

Na území Broumovské vrchoviny nalez-neme velké množství jeskyní všech typů. V Adršpašsko-teplických skalách se dokonce nachází i dosud nejdelší známá pseudokra-sová jeskyně – je jí Teplická jeskyně s délkou 1 065 m. Vzhledem k typům jeskyní (převážně suťové a rozsedlinové), které v zimních měsí-cích značně promrzají, se zde nenachází žádné významné zimoviště. Dosud byly nalézány pou-ze jednotlivé kusy netopýra ušatého. V součas-né době zde probíhají výzkumy jeskyní, jejichž cílem je mj. i objev klimaticky vhodné lokality pro zimování netopýrů.

Závěr

Vedle pravidelně monitorovaných a pro zimování netopýrů velice atraktivních jesky-ní krasových se na území České republiky nachází i celá řada jeskyní nekrasových, které jsou také významnými zimovišti netopýrů. Nejvhodnější jeskyně pro netopýry jsou přede-vším v geomorfologických celcích Svitavská pahorkatina, Moravskoslezské Beskydy a Jičínská pahorkatina. Nekrasové jeskyně s výskytem netopýrů se nachází i v dalších geomorfologických celcích, např. v Českém středohoří a Broumovské vrchovině. V nekra-sových jeskyních u nás pravidelně zimuje dvanáct druhů netopýrů: vrápenec malý, neto-pýr velký, n. velkouchý, n. řasnatý, n. brvitý, n. vodní, n. vousatý, n. Brandtův, n. severní, n. černý, n. ušatý a n. dlouhouchý. Možnost obje-vů nových zimovišť netopýrů v nekrasových jeskyních je značná, především z důvodu stále nedostatečného speleologického výzkumu pseudokrasových regionů. Týká se to takových území, jako je např. Broumovská vrchovina, kde speleologický průzkum sice probíhá, zatím však bez nálezu. Přesto je vzhledem k velikosti a geomorfologické pestrosti prav-děpodobnost nálezu významného zimoviště vysoká. Dalším územím může být např. údolí Labe nad Dvorem Králové nad Labem, kde byly teprve nedávno odborné veřejnosti popsány nové pseudokrasové jeskyně (dal-ší průzkum na tomto území stále probíhá). Nálezy nových jeskyní samozřejmě nelze vyloučit ani v oblastech, o kterých se domní-váme, že jsou dostatečně prozkoumány – to se týká např. skalních měst na území Jičínské pahorkatiny, Labských pískovců, Českého středohoří atd.